

“La llei del català ha estat positiva”

Diu en que els pobles —i Andorra no té per què ser-ne una excepció— primer s'afanyen a omplir l'estómac, i no és fins que està assegurat el benestar material que es desperten les inquietuds espirituals. És aquest el procés que ha seguit l'expressió de la cultura a Andorra?

—Potser no exactament. Sí que és veritat que el *boom* de la producció i el consum cultural, molt alts per a una comunitat de 65.000 habitants com és la nostra, data de les últimes dècades i especialment dels darrers anys. Però no podem oblidar els precedents. Una associació pionera com el Centre Cultural-Recreatiu es va fundar el 1905, i el Cercle de les Arts i de les Lletres acaba de celebrar el seu 35è aniversari, per posar només dos exemples de vitalitat cultural de la societat andorrana.

—Què és la cultura per al ministre titular de la cartera del ram, i quin és el paper del Govern en aquest camp?

—Entenem la cultura en el concepte ampli de l'expressió, com el conjunt de coneixements i de potencialitats creatives dels individus i de la societat. Al Govern li correspon posar les bases per desenvolupar aquestes potencialitats segons les diferents sensibilitats, i en aquest sentit li cal endegar polítiques clares i eficaces perquè els agents culturals, tots, siguin persones individuals o col·lectius, puguin assolir els seus objectius.

—Des de la creació del Govern el 1982, el Departament de Cultura havia estat enganxat com a vago de cua suc-

cessivament als ministeris d'Educació, de Benestar Social i de Turisme. Què ha representat la segregació?

—Jo crec que ha estat un fet molt positiu, perquè amb un ministeri exclusiu s'evita la dilució i l'ambigüitat. El fet que un ministre s'ocupi exclusivament dels afers de cultura és d'una gran exigència, perquè crea més expectatives socials i obliga a donar respostes. És el que ha passat els últims mesos, i em sembla un fet positiu, perquè ministeri i societat s'autoalimenten i en resulta una millor dinàmica de tot el sector.

—Malgrat la creació del nou ministeri, el pressupost de Cultura per a l'exercici del 2003 ha baixat entre un 3 i un 4 per cent. No és paradoxal?

—No. La filosofia pressupostària és la mateixa. El que ha passat és que s'han acabat algunes grans inversions, com la de la Farga Rossell o el pla especial del poble de Pal. Si es mira partida per partida, es veu que de fet s'han incrementat alguns apartats importants, com els serveis generals, cosa que ens ha permès dotar més que altres anys projectes molt importants en camps com les obres de conservació i restauració de monuments, de catalogació de documents a l'Arxiu Nacional i d'altres. I si es compara el pressupost de Cultura amb el dels altres ministeris, es veurà que, en un pressupost de contenció com ho és el del 2003, el nostre ministeri ha estat, en termes relatius, dels menys “retallats”.

—L'Orquestra Nacional de Cambra i el Cor dels Petits Cantors són dues for-

Aviat farà un any que el cap del Govern andorrà, Marc Forné, va decidir elevar a la categoria de ministeri un Departament de Cultura que sempre havia estat la Ventafocs de l'organigrama governamental. El titular de la cartera, Xavier Montané, explica les realitats i els projectes de la política cultural de l'executiu andorrà.

“El Museu Nacional és primordial, perquè permetrà que les generacions futures coneguin què ha estat Andorra al llarg del temps. Però un museu com aquest no es pot improvisar”

macions artístiques de caràcter nacional que actuen a Andorra i representen el país a l'exterior. Com va el projecte de companyia nacional de dansa, lligat al comú d'Escaldes, i què hi ha sobre un possible teatre nacional entès com una companyia estable?

—L'Orquestra Nacional de Cambra i els Petits Cantors, impulsats pel Govern i amb patrocini privat, l'any passat van celebrar els deu anys i són projectes plenament consolidats. Els Petits Cantors han assolit un alt nivell i tenen un reconeixement internacional, igual com l'Orquestra, que a més serveix de referència a la Jove Orquestra Nacional de Cambra. Pel que fa al projecte de companyia de dansa, ara per ara no ha avançat, potser perquè necessita nodrir-se d'un nombre suficient de ballarins sortits d'unes escoles de dansa que avui encara no hi són a casa nostra en les dimensions suficients. Pel que fa al teatre nacional, és veritat que algú ens ho ha plantejat. Andorra té una molt bona salut en teatre: té una magnífica temporada comercial impulsada per dos comuns, té grups amateurs, almenys dues companyies professionals, i un repertori d'actors que

triomfen dins i fora de casa. Hi ha també la Mostra de Teatre Jove, d'una gran importància educativa i com a planter. Crear un teatre nacional culminaria aquesta realitat: caldrà madurar la idea i, quan sigui el moment, definir-ne el model i l'òrgan de gestió.

—Una quinzena de museus, a Andorra, entre els públics i els privats, són molts museus. Com anem de política museística?

—En les últimes dècades s'ha fet un gran esforç, que ha culminat en els últims temps amb l'obertura dels museus Casa Rull i Casa Cristo, aquest últim per part del comú d'Encamp, que són de tipus antropològic, i recentment s'ha inaugurat el centre d'interpretació del ferro de la Farga Rossell. La política museística passarà ara més aviat per optimitzar i modernitzar l'estructura existent, tot i que no es deixaran de banda alguns grans projectes. Es va covant la idea de crear un centre d'interpretació del romànic, per aglutinar la mostra d'aquest art que tenim a Andorra, que és abundant i important. No s'abandona la idea d'un museu de la neu a Canillo, ni la del museu de la ràdio, que aprofitarà l'antic edifici de Ràdio Andorra a Encamp, que aviat passarà definitivament a mans de l'estat.

—Però el Museu Nacional no acaba d'arribar...

—El Museu Nacional és primordial, prioritari, perquè ha de representar l'eina gràcies a la qual les generacions futures visualitzin què ha estat Andorra al llarg del temps. S'hi treballa a fons, amb estudis i documentació que aviat donaran fruit. Un museu d'aquestes característiques no es pot improvisar, perquè és una infraestructura fonamental en l'àmbit cultural i específicament en el pedagògic.

—El cas de l'Hotel Rosaleda, un monument valuós que sembla haver-se salvat *in extremis* de la picota, denota que la llei del patrimoni arriba tard.

—La llei del patrimoni és ja al Parlament i es preveu que sigui promulgada durant els propers mesos. Men-

trestant, el Govern va publicar el desembre passat un decret en el qual es declaren béns protegits i amb un any de moratòria per a realitzar-hi qualsevol obra, onze monuments, la majoria de titularitat privada, pertanyents a l'anomenada arquitectura del granit, molt característica d'una època. Aquesta restricció empalmarà, així ho espero, amb la vigència de la nova llei.

—Una llei de patrimoni sempre és conflictiva, perquè és restrictiva d'un dret constitucional, el de la propietat.

—Jo no usaria la paraula “restrictiva”. Quan un propietari té la sort de ser-ho d'un bé d'interès cultural, se li demana cura, i pel que fa a la conservació d'aquest bé el Govern no pot restar absent i ha de crear mecanismes compensatoris. Això és el que preveurà la llei.

—Parlem de l'associacionisme. Les entitats culturals, a Andorra, com també les socials amb tota mena d'objectius, creixen com bolets.

—Sí, i és un signe de la vitalitat de la nostra societat. Les associacions han tingut i continuen tenint un paper clau per desenvolupar la cultura de base, i un dels objectius que m'he fixat com a ministre és el contacte constant amb els seus representants, la col·laboració i la creació de polítiques i iniciatives conjuntes.

—D'això se'n diu dirigisme.

—No. El dirigisme seria dictar les accions que s'han de seguir. I no ha estat així ni ho serà. Les associacions són geloses de la seva independència, i així ha de ser. I el Govern ho sap. Es tracta de sumar esforços, de treballar conjuntament amb les associacions, i d'ajudar-les econòmicament.

—Doncs el fet és que no paren de queixar-se de la garreperia del Govern. Amb una línia de subvencions que dona una mitjana de 6.000 euros per entitat no es pot fer gaire cosa, en un país petit en què els ingressos per quotes de socis són ben minsos.

—És veritat que la quantia de les subvencions no és la que voldríem. Aquesta és una partida que intentem incrementar. Aquest any només ho hem pogut fer en un 1 per cent, espe-

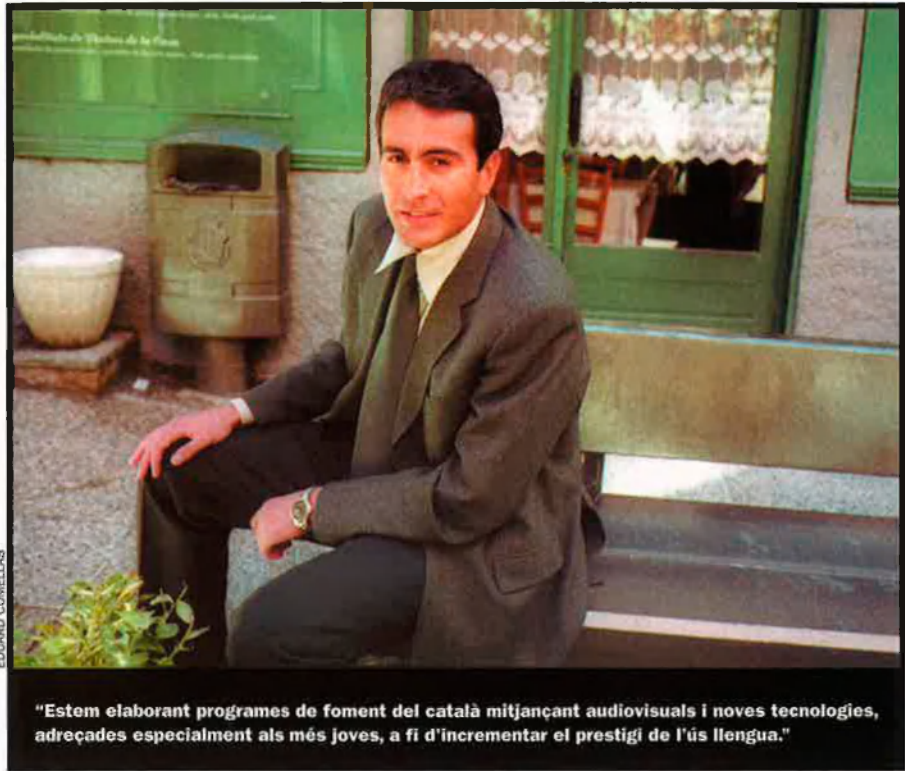
rem que en anys a venir l'increment sigui més sensible. Però no hem de fer-ho recaure tot en les subvencions. S'han de buscar altres tipus de relacions que resultin beneficioses per a les entitats. I estem en aquesta línia: la de fomentar el contacte constant entre la societat civil i el Govern, fent que no es creïn dos mons de la cultura, l'oficial i el de la societat, que seria una cosa fatal.

—La llei d'ús de la llengua oficial, coneguda popularment com a "lleï del català", ha fet dos anys. Quin balanç en feu?

—Jo crec que ha estat positiva, perquè ha representat l'existència d'un marc legal per a l'ús de la llengua, que ha remogut moltes inèrcies. Ha servit perquè molta gent prengués consciència que la nostra llengua nacional és un bé que cal protegir, sobretot en l'atenció al públic, que és on el seu ús estava més deteriorat. L'any 2001 el Servei de Política Lingüística va tramitar dos centenars de queixes de ciutadans, cosa que ha servit, no per a la repressió, sinó per solucionar per la via de l'advertiment i el diàleg casos flagrants d'incompliment de la llei. I les classes gratuïtes de català per a adults que organitza el Ministeri d'Educació han tingut un creixement exponencial, han passat de 200 alumnes per curs a més de 500, que és una xifra molt alta en un país de 65.000 habitants.

—Us trobo molt optimista. És que no baixeu mai al carrer?

—És veritat que no tot està solucionat, i que les qüestions lingüístiques no es dirimeixen per llei. L'ús del català a Andorra presenta una paradoxa: pràcticament tothom el coneix, i és poca la gent que deixa d'usar-lo en determinats àmbits, com ara les relacions amb les administracions, els bancs i determinades oficines. En canvi, en altres aspectes de la vida quotidiana és cert que l'ús minva. Estem elaborant programes de foment de l'ús del català mitjançant audiovisuals i les noves tecnologies, adreçades especialment als joves, a fi d'incrementar el prestigi de l'ús de la llengua en determinats sectors.

EDUARDO COMELLAS

"Estem elaborant programes de foment del català mitjançant audiovisuals i noves tecnologies, adreçades especialment als més joves, a fi d'incrementar el prestigi de l'ús llengua."

—Andorra és una part del conjunt dels territoris que tenen el català com a llengua pròpia. Què es fa conjuntament amb els altres territoris per potenciar la plenitud de la llengua comuna i dels aspectes culturals que s'hi relacionen?

—En les activitats culturals de la societat andorrana, la interrelació és constant. També el Govern andorrà té una línia oberta de cooperació que abasta molts aspectes, des de la col·laboració amb el Termcat en temes com la fixació de nova terminologia en el cas de l'elaboració del *Diccionari de la neu* fins en la integració de la Universitat d'Andorra a la Institució Ramon Llull, que aplega les universitats de les terres de llengua catalana. Tenim pendent també d'establir línies de col·laboració amb l'Institut d'Estudis Catalans, i el Govern d'Andorra dota el Premi Carlemany de novel·la i atorga cada any beques per assistir als Premis Octubre a València, entre altres accions de col·laboració.

—Andorra és un estat internacionalment reconegut, i això fa que de tots els territoris de llengua catalana sigui l'únic que pot intervenir per potenciar la llengua a l'exterior del nostre domini

lingüístic. Ja els fem bé, aquests deures?

—El nostre país forma part de multitud d'organitzacions i fòrums internacionals, i la participació en aquests àmbits sol ser en les llengües de treball, però també de vegades en català, com en la intervenció anual a l'assemblea general de l'ONU. Ara bé, tots els tractats internacionals, siguin bilaterals o multilaterals, tenen versió fidedigna en català, signada per totes les parts, i també tenen versió feaent en la nostra llengua a efectes internacionals els textos dels documents fundacionals de les grans organitzacions a les quals estem adscrits.

—I més enllà de la paperassa?

—La "paperassa" no és un tema menor, perquè té un paper simbòlic fonamental, i a l'exterior del domini lingüístic cal anar sobretot a buscar aquesta funció simbòlica. Ara bé, estic convençut que Andorra pot fer més pel català a nivell internacional, i ho farà en la mesura que en tingui ocasió i en la mesura de les seves possibilitats.

Àlvar Valls